

MINDESMÆRKE- QUIZ

ET HISTORISK ORIENTERINGSLØB

MINDESMÆRKEQUIZ

VEJLEDNING

Kære deltager....

Materialet til Mindesmærkequizen består af et kort med 20 poster indtegnet, en liste med svar (og plads til at skrive spørgsmål) og en facitliste.

Posterne kan være mindeplader, statuer, bygninger eller andre ting af historisk eller kulturel betydning, og de er ikke markeret med en skærm eller andet.

Når posten er fundet, skal man ud fra de oplysninger, mindesmærket giver (synlige eller skriftlige), formulere et spørgsmål til det på forhånd givne svar.

Husk at spørgsmålene skal være med udgangspunkt i de oplysninger, der gives ved det pågældende mindesmærke.

Svar og spørgsmål er altså ”byttet om” - efter devisen ”Vi har svaret, og I stiller spørgsmålet”.

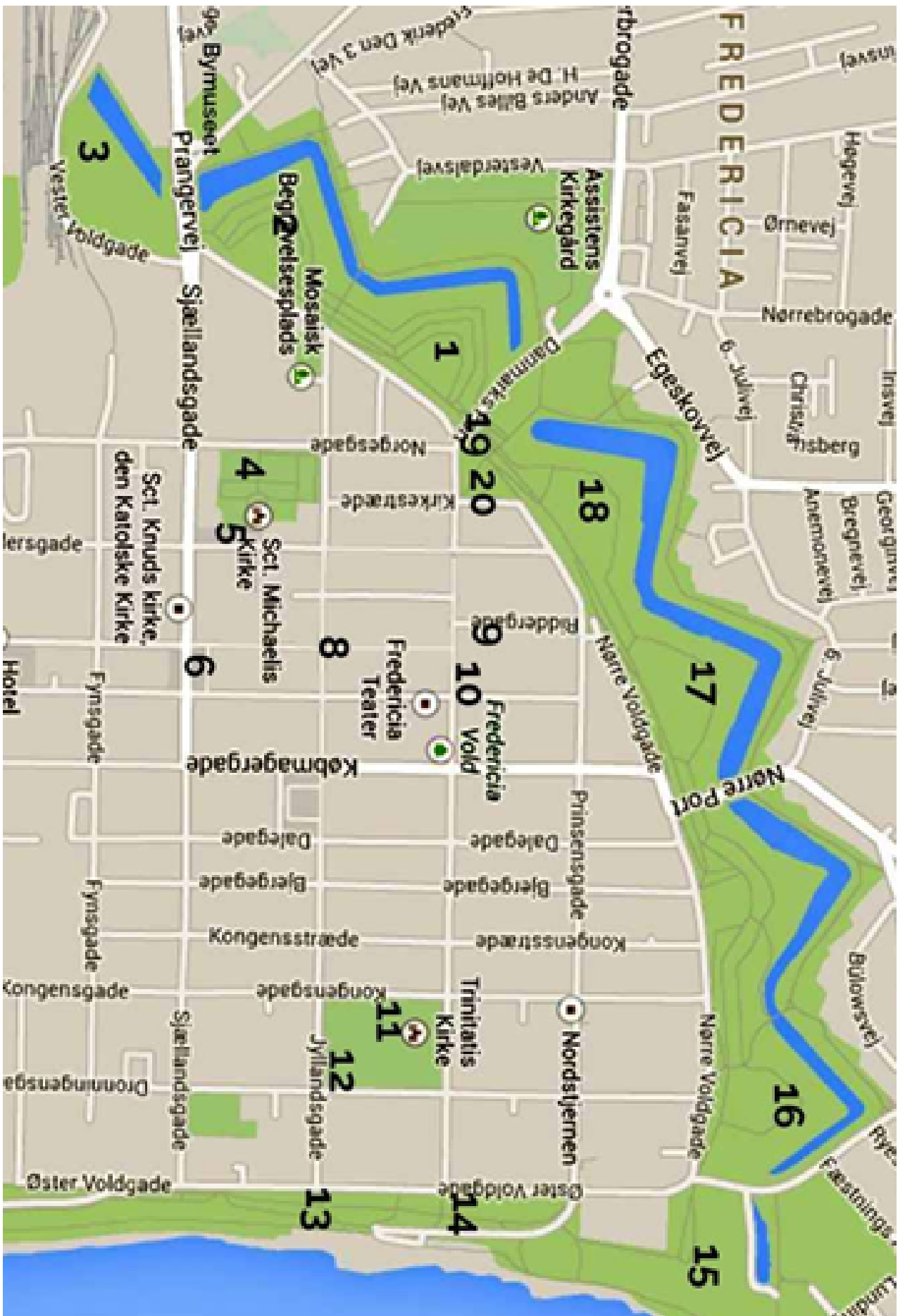
Spørgsmålet nedskrives på bilaget med svar, ud for det rigtige svar og postnummer.

Når man er færdig og forhåbentligt har fundet alle poster - kan spørgsmålene rettes ved hjælp af facitlisten, som er vedlagt. Facitlisten indeholder desuden billeder og beskrivelser af mindesmærkerne, samt en beskrivelse af Fredericia Volds historie

God fornøjelse.....

Med venlig hilsen

Marianne Tirsbæk Lund og Peter Hermann

Mindesmærke-Quiz.

Post 1.

Svar: Den mest anvendte kuglekanon under belejringen.

Spørgsmål: _____

Post 2.

Svar: Bastion med samme navn som område i Nordtyskland.

Spørgsmål: _____

Post 3.

Svar: Personer som mistede livet i kampen mod den tyske besættelsesmagt 1940-45.

Spørgsmål: _____

Post 4.

Svar: Antal danske krigere 1864.

Spørgsmål: _____

Post 5.

Svar: Sejrherrer i slaget ved Fredericia d. 6. juli 1849.

Spørgsmål: _____

Post 6.

Svar: Våben som pryder monument.

Spørgsmål: _____

Post 7.

Svar: Dyr fra Antarktis skænket af "Hendmandelanken" og indviet i 1972.

Spørgsmål: _____

Post 8. (Kig op!!!)

Svar: Dansk forfatter født d. 7. august 1816.

Spørgsmål: _____

Post 9.

Svar: De jødiske synagoger.

Spørgsmål: _____

Post 10. (Kig også op...)

Svar: Gammel stavemåde af Fredericia.

Spørgsmål: _____

Post 11. (Ligger på 2. sti på højre hånd)

Svar: Dag hvor menighed rejste sten til minde.

Spørgsmål: _____

Post 12.

Svar: Hoved som pryder Dragongrav.

Spørgsmål: _____

Post 13.

Svar: Citat som beskriver Peter Buhl.

Spørgsmål: _____

Post 14.

Svar: Årstal hvor tabt landsdel vendte tilbage til moderlandet.

Spørgsmål: _____

Post 15.

Svar: Oberst med fornavnene Niels Christian.

Spørgsmål: _____

Post 16.

Svar: Magtfuld person som har lagt navn til bastion.

Spørgsmål: _____

Post 17.

Svar: Dansk prins som har lagt navn til bastion.

Spørgsmål: _____

Post 18.

Svar: Grøn.

Spørgsmål: _____

Post 19.

Svar: Hugo Matthiessen.

Spørgsmål: _____

Post 20.

Svar: Skydevåben som bliver trådt under fode af berømt soldat.

Spørgsmål: _____

Svar: Den mest anvendte kuglekanon under belejringen.

Spørgsmål: Hvad er 24 punds kuglekanon?

24 punds kuglekanon var den mest anvendte kuglekanon under belejringen. Kanonen tilhører våbensystem 1834, og hører således til de sidst udviklede glatløbede våben, der naturligt nok blev det ypperste der blev fremstillet på området.

For at tjene deres krigsmæssige formål har voldene skullet holdes i forsvarsmæssig stand og blandt andet være armeret med skydeklar svær skyts. Bygningerne indenfor volden måtte ikke rage op og være synlige over volden. Derfor havde kirkerne heller ikke tårne.

Det stod dog ikke altid så godt til med beredskabet som helhed. I fredstider blev det ofte forsømt, det forfaldt simpelthen. J. N. Wilse, Fredericias første rigtige lokalhistoriker, beretter i sin bog fra 1767, at alle de 84 kanoner på voldene lå på jorden uden affutage (underlag til at understøtte svært skyts). I 1848 var beredskabet så forsømt, at hærledelsen valgte at opgive forsvaret og lade fjenden uden modstand rykke ind i byen. I de sidste 100 år var forsvarsværkerne ikke holdt ved lige. Men året efter fik man takket være ingeniørofficeren N. C. Lundings fremragende indsats forholdene rettet så meget op, at byen kunne modstå den fjendtlige indeslutning (belejring), som endte med sejr til danskerne natten til 6. juli.

Post 2.

Slesvigs Bastion

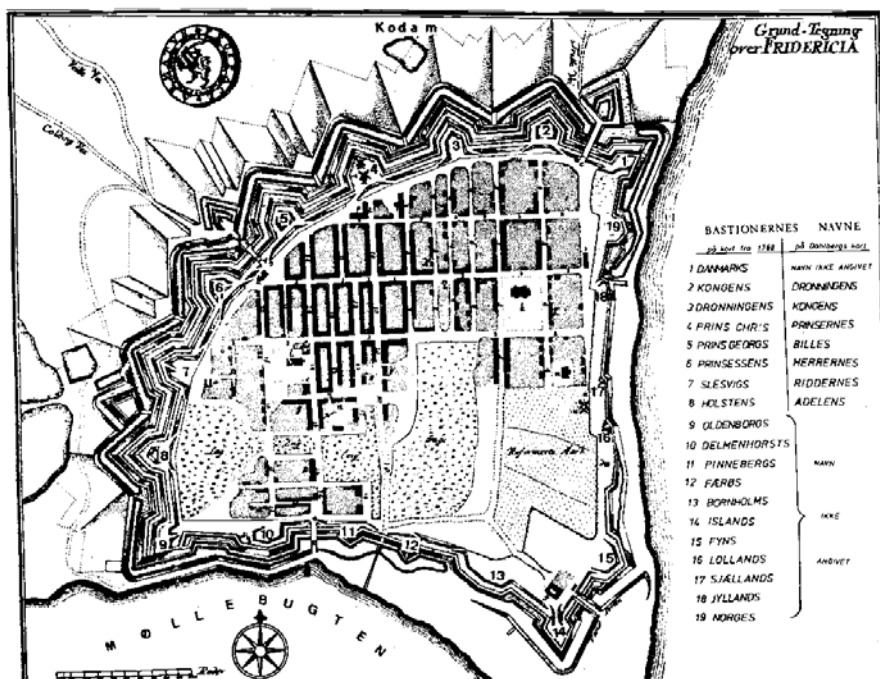

Svar: Bastion med samme navn som område i Nordtyskland.

Spørgsmål: Hvad er Slesvigs Bastion?

Slesvigs Bastion.

Ved byens 300 års jubilæum i 1950 skænkede Fredericias hjemstavnsforening i København byen ni fint tilhuggede navneblokke med bastionnavnene til opsætning de pågældende steder.

Post 19.

Hugo Matthiessens mindetavle

Svar: Hugo Matthiessen.

Spørgsmål: Hvem skrev byens historie og værnede om dens volde?

Hugo Matthiessen 1881-1957. Han skrev byens historie og værnede om dens volde.

Hugo Matthiessen var inspektør ved Nationalmuseet og én af byens betydeligste sønner. Han varetog via sit job tilsynet med de nationale minder herunder Fredericias gamle fæstningsvolde. Han skrev en række byhistoriske artikler og afhandlinger. Hovedværkerne var: "Fredericia 1650-1760" og "Fæstning og fristad" fra 1950.

Prinsens Port er den eneste grundmurede af de oprindelige porte. Portens nuværende udseende kan føres tilbage til 1753, hvor portbygningen opførtes for at erstatte en træport. I år 2000 isattes nye portfløje. Efter at porten har stået åben i over 100 år, kan borgmesteren eller byens kommandant nu igen lukke i hvert fald én af byens porte.

Post 18.

Det hvide Vandtårn

Svar: Grøn.

Spørgsmål: Hvad farve er døren / porten i Det hvide Vandtårn?

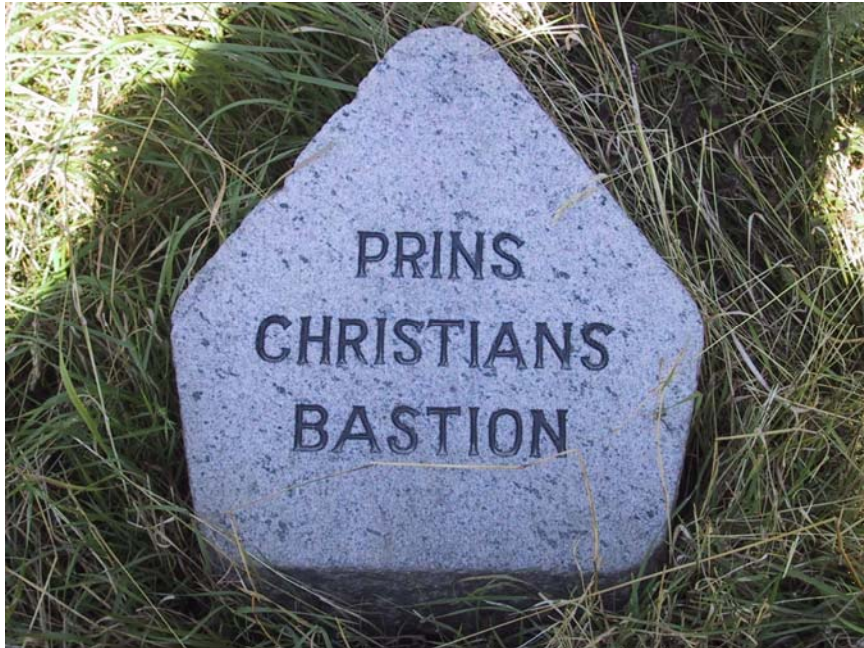
I 1908 blev "Det hvide Vandtårn" opført på Prins Georgs Bastion lidt nordøst for Prinsens Port.

Denne bastion var i 1863 blevet ombygget efter nye militære principper. På dets top af ustabil jord opførtes vandtårnet. For at give tårnet stabilitet indførtes de bærende dele af armeret beton - en byggeteknik der da var helt ny i Danmark. Teknikken har vist sig god, for tårnet kan snart fejre 100 år. Vandbeholderen, der ikke mere er i brug, kan rumme 440 m³ vand.

På toppen af tårnet, som mest af alt ligner et fæstningstårn med sin murkrans med skydeskår, kan man nyde udsigten 44 m over gadeplan.

Post 17.

Prins Christians Bastion

Svar: Dansk prins som har lagt navn til bastion.

Spørgsmål: Hvem er Prins Christian?

På Prins Christians Bastion var tidligere anbragt to hollandske møller. Den ene blev i 1766 flyttet op på volden, men blæste omkuld i 1801 og efter den tid stod kun den anden tilbage. Den var opført i 1750 og blev et populært mål for fjendens beskydning i 1849 og 1864. Efter ødelæggelserne blev den genopført og stod der under navnet Voldmøllen frem til 1910, da den nedbrændte.

I 1914 købte kommunen hele volden af staten og videresolgte møllegrunden til Dansk Købestævne, som her opførte en imponerende udstillingsbygning i 1915.

Fra 5. august 1916 blev der afholdt messer i købestævnebygningen som efterhånden udvidedes med forskellige messehaller både på volden og nedenfor denne. D. 1. September 1976 indviedes Margrethe-hallerne uden for byen og det tidligere købestævnekompleks skulle nu bruges i anden sammenhæng. Bygningerne brændte d. 5. april 1980 og igen i 1984 og blev ikke siden genopført.

Svar: Magtfuld person som har lagt navn til bastion.

Spørgsmål: Hvad er en konge?

Byen fik sit første vandværk i 1890-91. Det blev anbragt ved voldgraven lige ud til Østerstrand.

I forbindelse dermed rejste man samme år et vandreservoir på Kongens Bastion som man til dels havde bygget ned i bastionen. Vandbeholderen på denne bastion mistede herefter sin betydning. Den blev dog stående og fungerede som reservebeholder ved brandslukning indtil 1961. Da besluttedes det, at beholderen skulle fjernes, og bastionen reetableres. Det synlige murværk sprængtes med dynamit og resten tildækkedes med jord.

Allerede i 1908 blev det suppleret med "Det hvide Vandtårn", som opførtes på Prins Georgs Bastion lidt nordøst for Prinsens Port. Dette ligner et fæstningstårn, hvor der øverst ses en murkrans med skydeskår.

Post 15.

Lundings monument

Svar: Oberst med fornavnene Niels Christian.

Spørgsmål: Hvem er Lunding?

Fredericias kommandant. Oberst Niels Christian Lunding. Rejst til minde om Fredericias heltmodige forsvar 1849. For Danmarks gode ret de tappert stred. Stordåd er historiens eje.

Den 7,5 m høje obelisk står på Danmarks Bastion lige øst for Kongens Port, omgærdet af et jerngitter, og over dette en lænke, som danner guirlander mellem stolper af opadrettede kanonrør af sin tids type.

N.C. Lunding var en dygtig og energisk kommandant for Fredericia, men også nærmest frygtet af sine underordnede pga. sin strenghed. Mindesmærket er udført af billedhuggeren Andreas Paulsen (1838-1915), en elev af H.W. Bissen, og som de andre mindesmærker inden for voldene, der har tilknytning til krigsbegivenhederne i 1849, er det rejst ved frivillige bidrag fra hele landet.

Post 14.

Genforeningsmonumentet

Svar: Årstal hvor tabt landsdel vendte tilbage til moderlandet.

Spørgsmål: Hvad er 1920?

”Til minde om Sønderjyllands genforening med moderlandet 1920.”

Kommunen rejste monumentet, som er en 3 m høj obelisk på et pyramideformet fodstykke. Selve obeliskens består af 5 sten, der skiftevis er fintsløbne og groft tilhugget. Mindesmærket er formgivet af arkitekt Gunlach Petersen, København og hugget af stenhuggerfirmaet Ranch Sørensen, Fredericia.

Monumentet har tidligere været opstillet på Prinsessens Bastion lidt sydvest for Danmarksporten.

Svar: Citat som beskriver Peter Buhl.

Spørgsmål: Hvad er ”Glat var din kind Højt var dit mod Ild var din sjæl”

”Peter Buhl. Glat var din kind Højt var dit mod Ild var din sjæl.”

Den unge søhelt, Peter Buhl, udmærkede sig i søkrigen mod England 1807-14. Han var født i 1789 som søn af justitsråd Hans Buhl som på det tidspunkt var byfoged i Fredericia og senere borgmester. Som 18-årig kadet var han fører på en kanonbåd i Kallebodstrand, da den d. 27. august 1807 blev beskudt af engelske angrebsstyrker, der var ved at anlægge et batteri i nærheden som indledning til bombardementet af København få dage senere. Peter Buhls båd blev ramt af en kanonkugle, som knuste hans venstre arm, og den måtte amputeres. I 1811 udmærkede han sig i et mindre slag med englænderne ved Anholt, men faldt i et kortvarigt fangenskab. Samme år blev han hårdt såret i ryggen under angreb på en engelsk konvoj og faldt for anden gang i fangenskab, men blev udvekslet.

Ved Lyngør i Sydnorge blev fregatten Najaden d. 6. juli 1812 fuldstændig ødelagt i en ulige kamp med engelske krigsskibe. Buhl blev sammen med de øvrige 127 skibsfæller begravet i en fællesgrav på den nærliggende Askerø.

Svar: Hoved som pryder Dragongrav.

Spørgsmål: Hvad er et dødningehoved (kranium)?

Den 24. oktober 1657.

Pryd høje heltesværd de kækkes grav,
hvem døden intet var mod pligt og ære.
Den krans erkendtligt borgersind dem gav
til sildigst efterslægt et minde være.

Dragongraven er den almindeligste benævnelse for fællesgraven, som findes i det sydøstlige hjørne af Trinitatis kirkegård. Her skal 500 jyske dragoner i 1657 være blevet begravet, efter at de på kirkegården er blevet nedhugget af et overlegent antal svenske krigere under stormen på den nye, endnu ufærdige fæstning.

Mindesmærket er byens ældste, rejst 24. oktober 1836. Det står op ad et egetræ, som Kong Frederik d. 7 plantede her i 1836. Træet knejser nu som gravens midtpunkt. Som en del af mindet står et vældigt, støbt tohåndssværd helt frit med spidsen tilsyneladende stukket ned i den egentlige mindesten. En mindekrans støbt i metal er knyttet til sværdet. I stenens forside er indsat en metalplade, som under relieffet af et dødningehoved og korslagte benknogler har ovenstående indskrift

Post 11. Genforeningsstenen på Trinitatis kirkegård

Svar: Dag hvor menighed rejste sten til minde.

Spørgsmål: Hvad er genforeningsdagen (1920)?

1848 - 1850 1864 - 1920

I kæmpede for Danmarks ære,
I stod for alt, hvad dansk vil være,
og derfor står jeg her som minde,
mens tiderne rinde.

Trinitatis menighed rejste denne sten
på genforeningsdagen.

Mindestenen er en stor og smuk natursten, som blev rejst på selve genforeningsdagen. Indskriften er dannet af bronzebogstaver, under en krone af samme metal og med ovenstående ordlyd.

Svar: Gammel stavemåde af Fredericia.

Spørgsmål: Hvad er Fridericia?

Fridericia Apothek Aar 1790.

I bygningens østgavl ud mod Prinsessegade sidder en sandstenstavle, hvis præg domineres af et ovalt våbenskjold i farver. Det er midtvejs delt på tværs, og dets øverste del er atter delt i et venstre og et højre felt. I det første er der tre blå løver på gylden baggrund, og i det andet står en gylden løve i oprejst stilling med en langskaftet økse på en rød baggrund. Skjoldets underste felt har tre gyldne kroner på blå baggrund.

Det er altså de tre nordiske landes våbenmærker sammensat i et fælles skjold. Desværre har det ikke været muligt at få opklaret baggrunden for disse symbols anbringelse på apotekets mur, og det samme gælder indskriften, der fordeles sig på begge sider af skjoldet.

Svar: De jødiske synagoger.

Spørgsmål: Hvad lå på dette sted?

”På dette sted lå de jødiske synagoger fra 1720 til 1915. Pladen opsat den 15. dec. 2000 ved Fredericias 350 års jubilæum.”

En synagoge er ikke som en kirke, der er indviet som et gudehus. Den kan ikke og skal ikke erstatte Templet i Jerusalem, hvor offergudstjenesten var noget centralt. Derfor kan en synagoges funktioner opfyldes stort set alle vegne. Til en gudstjeneste kræves 10 voksne mænd, der beherskede hebraisk og en torah-rulle med den centrale tekst: De fem Mosebøger. Det var faktisk alt. Gudstjenesten kunne foregå i et privat hjem, men i 1720 kunne man indvie den første synagoge. Den skulle have været meget smuk, men i 1753 var den i så dårlig stand, at den måtte ombygges, og i 1811 valgte man at rive hele bygningen ned og bygge en ny på samme grund. I 1864 blev synagogen stærkt beskadiget under bombardementet, og der blev igen bygget en ny synagoge, som også blev den sidste. Denne blev nedrevet i 1914.

Svar: Dansk forfatter født 7. august 1816

Spørgsmål: Hvem er Carit Etlar?

Her fødtes Carit Etlar d. 7. august 1816.

Carit Etlars borgerlige navn var Carl Brosbøll, og han var søn af tobaksfabrikant og forretningsindehaver Jørgen Brosbøll. Forfatternavnet Carit Etlar dannede han ved sammenstilling af alle bogstaverne i sit eget og Tertia Fabricius' fornavne. Tertia Fabricius var hans ungdoms digtermuse og betød meget for hans digtning og for ham selv rent menneskeligt, men Tertia døde i en ung alder.

Carit Etlar var som forfatter meget fantasirig og produktiv. Han opnåede stor popularitet som folkelig forfatter. Den tids omstrejfende folkefærd på den jyske hede, de såkaldte tatere, interesserede ham levende og fandt plads i flere af hans fortællinger.

Carit Etlars mest kendte værker er den historiske fortælling "Gøngehøvdingen"

Post 7.

Pondus-springvandet

Svar: Dyr fra Antarktis skænket af Landmandsbanken og indviet i 1972.

Spørgsmål: Hvad er pondus-springvandet (pingvinerne)?

Det såkaldte ”Pondus-springvand” er skænket af Landmandsbankens hovedafdeling i Fredericia (Den Danske Bank) og opstillet i gågaden ud for banken. Det blev indviet 3. maj 1972. Pingvinfigurerne og navnet Pondus blev hentet fra bankens børnesparefigurer og børnespareklubbens blad Pondus, og er et resultat af en konkurrence, der i 1967 blev udskrevet mellem eleverne på kunsthåndværkerskolen i København. Dommerkomiteen foretrak forslaget med en mus, men blandt børnesparerne var stemningen for Pondusfiguren, og denne gik så af med sejren.

Pondus-navnet stammer fra børnebogsforfatteren Ivar Myrthøj, som i en af sine bøger lader en pingvin med navnet Pondus optræde. Sparebøssefiguren er modelleret af billedhuggeren Johs. Hansen, Fårevejle (f. 1903), og det gælder også springvandsfigurerne. Figurerne blev oprindeligt udført i glasret stentøj, men var gentagne gange udsat for hærværk. Banken opsatte da 25. oktober 1973 nye figurer i bronze.

Svar: Våben som pryder monument.

Spørgsmål: Hvad er et sværd?

Olaf Rye.

Olaf Ryes monument består af en 1½ m høj bronzebuste af helten på et 3,8 m højt granitfodstykke, hvis forside er smykket med et kort, bredt bronzesværd og en laurbærkrans i samme materiale.

Mindesmærket er rejst 20. august 1878 og udført af billedhuggeren Andreas Paulsen, som var elev af H. W. Bissen.

Olaf Rye (1791 - 1849) var nordmand og fik sin første militære uddannelse i hjemlandet, og da Norge og Danmark endnu på den tid var forenet i et rige, deltog han i vor krig mod England (1807 - 1814). I 1814 blev Norge mod befolkningens vilje slået sammen med Sverige. Olaf Rye rejste da i protest til Danmark. I 1815 var han en kort tid i prøjsisk (tysk) tjeneste under den endelige kamp mod Napoleon. Derefter trådte han ind i den danske hær, hvor han i årenes løb sled sig op gennem graderne.

Forenet med styrkerne i Fredericia foretoges det sejrige udfald 6. juli, hvor Olaf Rye faldt, efter at to heste var blevet skudt under ham, og mens dele af hans brigade var indviklet i kampe om Treldekskansen.

Svar: Sejrherr i slaget ved Fredericia 6. juli 1849.

Spørgsmål: Hvem var Bülow?

Generalleutnant F. R. H. Bülow sejrherren i Fredericia-slaget d. 6. juli 1849.
Hans støv hviler på Dybøl kirkegård.

Sejrherr i Fredericia-slaget 6. juli 1849, general Bülow, fik sit mindesmærke d. 6. juli 1859 på pladsen i Vendersgade mellem det gamle rådhus og Michaelis kirke. Det består af en 1½ m høj bronzebuste på et højt granitfodstykke. Den er udført af billedhuggeren H. W. Bissen, Landsoldatens og Kæmpegravsrelieffets mester. I 1880 overdækkedes kunstværket med en triumfbue.

General Bülow fik 13. april 1849 overdraget kommandoen over samtlige danske hærstyrker. Efter de uheldige kampe ved Kolding 23. og 24. april førte han hovedstyrken tilbage til Fredericia og Vestfyn. Dermed indledtes slesvigholsternes to måneders lange indeslutning af fæstningen. Selv fik han sit hovedkvarter i Vejlbj præstegård på Fyn.

De belejredes udfald fra fæstningen 6. juli om natten fandt sted efter Bülow's plan og under hans ledelse, efter at han til formålet havde trukket tropper sammen ad søvejen fra Helgenæs under Olaf Rye og Als under de Meza. Som angriber havde Bülow fordel af at kunne vælge tid og sted for angrebet, og han udnyttede overraskelsesmomentet ved at angribe om natten. Det blev dog danskerne en meget blodig sejr med 372 faldne.

Bülow's helbred var på det tidspunkt noget vaklende, plaget som han var af gigt, og få måneder efter nedlagde han kommandoen af helbredsmæssige grunde. F. R. H. Bülow døde 16. juni 1858.

Svar: Antal danske krigere 1864.

Spørgsmål: Hvad er 40?

For 40 danske krigere 1864
Herren er mit hjertes klippe og min
Del evindeligen Ps. 73,26.
Vorder stærke i herren Eph. 6,10.

Mindesmærket er rejst 6. juli 1866. Det høje græsklædte gravanlæg, støttet af en kampestensmur, minder i sin opbygning om kæmpegraven på Trinitatis kirkegård. Det er blot langt mindre og mere beskedent. Muren er således kun af kløvede kampesten og kun den øverste række består af tilhuggede sten. Den indskriftsbærende del af mindet er sammensat af to natursten — den ene oven på den anden — og hvilende på stensokkel. Det hele er opbygget uden kunstneriske intentioner.

En mindre natursten i anlæggets grønsvær er sat over den eneste officer, som her er begravet. Den unge officer, Christian Christensen, var søn af den i 1840'erne velkendte politiker Balthazar Christensen.

Svar: Personer som mistede livet i kampen mod den tyske besættelsesmagt
1940—1945

Spørgsmål: Hvem er danske statsbanemænd?

Danske statsbanemænd, der mistede livet i kampen
mod den tyske besættelsesmagt 1940 — 1945.

Arbejdet fyldte dagen, men natten var tung af dåd. Op imod voldsmagtens ter-
ror og imod de lunknes råd voved I livet som indsats og tabte det dyre spil.
Mennesker kan vel dræbes, men dåden er evig til.

Spredt på muren er indsat 23 navneplader, der foruden navn, fødsels- og døds-
dato angiver pågældenes døds måde (henrettelse, død under aktion eller i fange-
skab).

Den 19. april 1945 fandt den sidste af henrettelserne sted i Ryvangen i Køben-
havn (fejlagtigt angives datoen på de pågældendes navneplader i mindemuren
som 18. april).

Seks af dem, som er mindet på muren, er hjemmehørende i Fredericia, idet Ole
Christensen, der uvist af hvilken grund er opført som hjemmehørende i Søn-
derborg, må medregnes under Fredericiagruppen. Dertil kommer tre, som dan-
nede en gruppe i Taulov. Mellem de to grupper var der et vist samarbejde ved
jernbanesabotage og illegalt arbejde. Kun to af gruppens medlemmer havde an-
det erhverv. De andre var enten fast tilknyttet statsbanerne eller løst engageret.
Den 2. marts blev de alle taget af tyskerne og dødsdømt den 18. april.

Svar: Skydevåben som bliver trådt under fode af berømt soldat.

Spørgsmål: Hvad er en mortér (kanon)?

Landsoldaten blev udført af H.W. Bissen, som dog kaldte den ”Den danske landsoldat efter sejren”. Statuen er en 3,75 m høj, lavet af bronze og anbragt på et 2,5 m højt granitfodstykke, som bærer indskriften: 6. juli 1849.

Allerede seks dage efter sejren 6. juli 1849 blev der udsendt opråb til hele landet med opfordring til at yde et bidrag til rejsning af et sejrsminde, og d. 19. februar 1850 sendte den nedsatte komite indbydelse til en række kunstnere bl.a. Bissen med opfordring om at udarbejde forslag til et minde for slaget. Der kom frivillige bidrag fra hele landet, som gjorde det økonomisk muligt at rejse et monument, og d. 6. juli 1858 blev statuen afsløret.

Fæstningen Fredericia.

Baggrund

Under 30-årskrigen blev Danmark angrebet fra syd adskillige gange. Disse ulykker fostrede ideen om en stærk flankefæstning, som dels skulle være en trussel mod en fjende, der vovede at trænge op i Jylland og dels en beskyttelse af øerne.

Befæstningsplan fra 1646

Rigsmarsk (hærfører) Anders Bille udarbejdede for Chr. IV i 1646 en plan for rigets befæstninger.

Der skulle opbygges en kæde af nord-syd- og øst-vestgående fæstninger. Og Bersodde, det nuværende Fredericia Kastel, skulle indgå i begge kæder og ville derfor få en central placering. Ved Chr. IV's død i 1648 overtog Frederik III kronen og planerne og igangsatte fæstningsbyggeriet.

Karakteristisk for befæstningsteknikken i 1600-tallets begyndelse var anvendelsen af jordvolde og brede vandfyldte grave, i stedet for de tidligere anvendte stenvure, der var sårbare overfor artilleribeskydning.

Mod land byggedes 7 hele og 2 halve bastioner, strækningen var på 2 km og voldanlægget med grav optog 103 ha. Mod de to vandsider byggedes en noget svagere befæstning. Afstanden mellem bastionerne blev fastsat ud fra muskettens rækkevidde ca. 220 m.

Et kæmpeprojekt

Det er næsten uforståeligt, at man har været i stand til at gennemføre det enorme byggearbejde med datidens redskaber. Volden med bastioner er opbygget af ca. 1 mio. m³ jord, men datidens transportmiddel var bærebør, kurve, spande, huder og primitive graveredskaber, så omregnet til datidens enheder er tallet endnu mere astronomisk.

Langt det meste jord er gravet op fra terrænet umiddelbart foran volden, og helt naturligt er det meste opgravet fra voldgraven. Der findes desuden mange fantasifulde beretninger om, at jorden er transporteret til Fredericia fra hele Jylland og hele muldlaget på Hybyfælled skulle være afgravet og transporteret ind på volden. Derfor er den nuværende fælled så leret og fedtet.

Det var udkommanderede bønder fra det meste af Jylland, soldater og straffefanger, der leverede arbejdskraften. Fynboerne skulle sørge for forplejningen. Arbejdsstyrken har i perioder været oppe på 5.000 mand.

Og i 1848 var fæstningen så forfalden, at man opgav at sætte den i stand, men i 1849 gennemførtes istandsættelsen på kun ganske få måneder. Efter 6. juli sejren ofredes igen intet på vedligeholdelsen før en større ombygning blev iværksat fra 1861 til 1864. Her blev Prins Georgs, Prins Christians og Dronningens Bastion helt ombygget.

Vedligeholdelse

Selvsået trævækst og skader efter løsgående svin, får og kreaturer var de største problemer.

Vandrotter, ræve og oddere var også et stort problem, og også byens borgere gav problemer. De brugte volden som sand, jord- og grusgrav. Også selv om der var blevet ansat en voldskytte, der havde ordre til at nedskyde alt, hvad han traf på.

Til reparationsarbejdet rådede man over et antal straffefanger, der var indsat i hovedvagtens stokhus, og der er beretninger om misdædere (forbrydere), der har tilbragt 40 år i jern her og dagligt været på voldarbejde.

I 1864 blev fæstningen efter 1½ måneders belejring opgivet uden kamp. Fæstningen undgik således en voldsom ødelæggelse ved langvarig artilleribeskydning og senere stormløb. Dette forhold må antages at have haft stor betydning for, at fæstningen er bevaret for eftertiden.

Fæstningen blev nedlagt i 1909, og i 1914 købte kommunen voldterrænet og udstykkede fortterrænet og lod resten af volden frede, og i 1937 købtes også Kastellet.

Overgang til park

Fredericia Kommune lod havearkitekt Erstad Jørgensen udarbejde et projekt for fæstningens overgang til bypark. Det var et heldigt valg, for modsat Københavns fæstningsværker, der helt mistede deres identitet ved overgangen til bypark, så gik Erstads plan ud på at bevare fæstningsværkerne så intakte som muligt som muligt. Fæstningen blev gjort tilgængelig ved anlæg af ca. 16 km. sti og fornødne trapper. Fæstningens jordformer bevaredes.

Skrevet af Henning Møberg i samarbejde med Henning Høngsmark.

MINDESMÆRKEQUIZ

Hvis du vil vide mere

Man kan læse mere om Fredericias historie i tre bøger, der kan købes på Turistbureauet og hos Fredericia Museum:

Mindesmærker i Fredericia (af Henrik Nielung, 1980)

Fredericias belejring og befrielse 1849 (af A. Hemmingsen, 1974)

Til rigets forsvar, gavn og bedste (af Erik Housted, 1979)

Folder om Fredericia Vold, udgivet af Fredericia Turistforening med tekst af Henning Møberg og Henning Høngsmark.

Vi vil gerne takke UddannelsesCentret Fredericia, Fredericia Museum, Lokalthistorisk Arkiv, Fredericia Kommune og PR Offset for deres hjælp.